

*Omvolking in de praktijk:
Hoe denkbeelden over de omvolkingstheorie zich
verhouden tot praktijken van individuen die deze
ideeën onderschrijven*

Mees Verkerk
706967mv
Eerste lezer: Freek de Haan
Tweede lezer: Maaïke Hornstra
22-06-2025
Aantal woorden: 9992

Inhoudsopgave

Abstract.....	2
1. <i>Introductie</i>.....	3
2. <i>Theoretisch kader</i>	5
1. Omvolkingstheorie.....	5
2. Praktijken	6
3. Mediagebruik	7
4. Levensstijl.....	7
5. Politieke participatie.....	8
3. <i>Methoden</i>.....	10
1. Dataverzameling.....	10
2. Data-analyse.....	12
3. Positionele reflectie	12
4. Betrouwbaarheid en validiteit	12
4. <i>Resultaten</i>	13
1. Geloof in de Omvolkingstheorie	13
2. Levensstijl.....	15
3. Mediagebruik	17
4. Politieke participatie.....	18
5. Samenvattende bevindingen	19
6. <i>Discussie</i>	21
7. <i>Conclusie</i>	24
8. <i>Bibliografie</i>.....	26
9. <i>Appendix</i>	30
Operationalisatie en topic list.....	30
Checklist ethical and privacy aspects of research.....	31
Informatiebrief & Toestemmingsformulier voor deelname aan interview	38

Abstract

Het discours rond de omvolkingstheorie verschuift van kleine internetfora naar het publieke debat. Dit onderzoek verkent hoe deze denkbeelden zich vertalen naar het dagelijks leven van individuen die in deze theorie geloven, op het gebied van mediagebruik, levensstijl en politieke participatie. Daarvoor is een kwalitatieve casestudy uitgevoerd in de Nederlandse context op basis van semigestructureerde interviews, niet-participerende observatie en documentanalyse. Het onderzoek maakt gebruik van de praktijkbenadering van Reckwitz, die stelt dat een gedeeld betekenskader leidt tot gedeelde sociale praktijken. De bevindingen tonen aan dat de interpretaties van de term ‘omvolking’ sterk verschillen en dat bijbehorende praktijken uiteenlopen en gefragmenteerd zijn. Deze fragmentatie kan verklaard worden doordat de term ‘omvolking’ functioneert als lege betekenaar: een term zonder vaste definitie waaraan uiteenlopende groepen hun eigen invulling geven. Hierdoor ontbreekt een gedeeld betekenskader en ontstaan er geen gedeelde praktijken. Het onderzoek verdiept het begrip van de lege betekenaar en toont hoe het omvolkingsdiscours ook buiten expliciet complotdenken vorm krijgt in uiteenlopende gefragmenteerde sociale praktijken.

Trefwoorden: complottheorieën, lege betekenaar, omvolking, omvolkingstheorie, praktijkbenadering

1. Introductie

De AIVD waarschuwde in 2022 voor het gevaar van rechts-extremisme en terrorisme, waarbij ideeën over de omvolkingstheorie centraal staan (AIVD, 2022). Volgens de AIVD (z.d.) stelt deze complottheorie dat ‘‘een duistere Joodse macht massamigratie aanwakkert om in westerse landen de witte bevolking te verzwakken of vervangen’’. De discussie over ‘omvolking’ verplaatst zich langzaam van kleine internetfora naar het publieke debat (NCTV, 2022). Dit werd voor het grote publiek duidelijk toen beoogd minister Marjolein Faber in opspraak kwam vanwege eerder gebruik van de term ‘omvolking’. Ze trok de uitspraak in, gaf aan zich niet bewust te zijn dat de term een doelbewust plan impliceert, maar uitte wel haar zorgen over migratie en demografische ontwikkelingen in Nederland (NOS, 2024).

Sinds de jaren 60 is de Nederlandse bevolkingssamenstelling sterk veranderd door migratie (van Zwol, et al., 2022). Tussen 1972 en 2020 steeg het aantal inwoners met een migratieachtergrond van 9% naar 24%, waarvan 57% een niet-westerse achtergrond heeft (Ekamper, 2020). Het CBS (2024) voorspelt dat in 2050 ruim een derde van de bevolking een migratieachtergrond heeft. Deze demografische ontwikkeling brengt maatschappelijke uitdagingen met zich mee en zet druk op de sociale voorzieningen (WRR, 2022; van Kesteren & van Vuurman, 2024).

Het aandeel Nederlanders dat migratie als het grootste maatschappelijk probleem ziet, steeg in 2022 tot 33%. Een jaar eerder was dit 22%. Mensen gaven aan dat ‘‘Nederland Nederland niet meer is’’ of dat de komst van asielzoekers ‘‘eigen mensen’’ benadeelt (SCP, 2023). Dit ongenoegen vertaalde zich in 2023 in een verkiezingsoverwinning voor de radicaal-rechtse Partij voor de vrijheid (PVV) gevolgd door een regering met plannen voor het strengste asielbeleid ooit (van Holsteyn & Irwin, 2024; Rijksoverheid, 2024). Deze ontwikkelingen zijn niet uniek voor Nederland. In heel Europa neemt het rechts-radicalisme, antimigratie geluid toe (Gagatek, 2024). Dit discours kan een voedingsbodem zijn voor het normaliseren van ideeën over ‘omvolking’.

Maar wat onderscheidt burgers die kritisch zijn over migratie en de demografische ontwikkelingen van individuen die in de omvolkingscomplottheorie geloven? Complottheorieën zijn een poging maatschappelijke gebeurtenissen te verklaren door deze toe te schrijven aan geheime plannen van machtige actoren (Douglas, et al., 2019). De omvolkingstheorie stelt dat witte Europeanen systematisch worden vervangen door immigranten uit Afrika en het Midden-Oosten, aangestuurd door een ‘elite’ van linkse politici, globalisten of Joden, die de witte Europese bevolking willen domineren (Bossen, 2024). Aanhangers van deze ideeën zien de demografische trends en culturele veranderingen als bewijs voor deze theorie (Sedgwick, 2024).

De term ‘omvolking’ werd opnieuw populair na de publicatie van de roman *Le Grand Replacement* van Renaud Camus (2011), waarin een technocratische elite de ‘inheemse’ Europese bevolking zou vervangen, door sluitende migranten. Dit narratief werd al snel overgenomen in radicaal rechtse kringen en wordt gebruikt door rechtse politici, zoals Marine Le Pen en de Hongaarse minister-president Viktor Orbán, om anti-moslim- en anti-immigratiesentimenten aan te wakkeren (Lamour, 2024). Hierbij wordt niet altijd expliciet verwezen naar de complottheorie, maar worden deze ideeën juist op een subtielere wijze aan het grote publiek overgebracht via gematigde formuleringen (Ekman, 2022). Ook op sociale media verspreiden ideeën over ‘omvolking’ zich en creëren een discours waarin witte Europeanen als slachtoffer worden gepresenteerd en haat jegens moslims wordt aangewakkerd (Obaidi, Kunst, Ozer, & Kimel, 2022). Overtuigingen rond de omvolkingstheorie zijn al aanleiding geweest voor verschillende rechtsextremistische aanslagen met dodelijke slachtoffers (Abbas, 2024; Blout & Burkart, 2021).

Van Buuren (2022) stelt echter dat slechts een klein deel van complotaanhangers daadwerkelijk overgaat tot dergelijke extreme acties. Het merendeel van de aanhangers van de omvolkingstheorie uit deze overtuigingen dus niet op een gewelddadige manier. Toch richt het meeste onderzoek naar de omvolkingstheorie zich op deze kleine radicale groep of de ideologische basis van de theorie. Hierdoor blijft onderbelicht hoe het geloof in de omvolkingstheorie bij meer gematigde aanhangers tot uiting komt in hun dagelijks leven.

Om hier inzicht in te krijgen is het van belang onderzoek te doen naar de concrete praktijken van deze groep. Een praktijk is een sociaal en cultureel patroon van routinematig gedrag, waarin lichamelijke, mentale, materiële en emotionele elementen samenkomen. Praktijken worden gedragen door individuen, maar zijn groter dan henzelf (Reckwitz, 2002). Hoewel dergelijke praktijken relatief onschuldig kunnen zijn, dragen ze mogelijk bij aan het normaliseren van extreme overtuigingen en kunnen zo indirect de radicalisering van een kleine groep bevorderen, doordat zij zich gesteund voelen in hun gedachtengoed.

Mogelijk komt het geloof in de omvolkingstheorie tot uiting in een levensstijl waarin nationale identiteit en culturele homogeniteit centraal staan (Feola, 2020; Koch, 2024). De ervaren existentiële dreiging van ‘omvolking’ kan individuen tevens aanzetten tot politieke actie, zoals stemmen op een bepaalde partij, deelname aan demonstraties of meer radicale vormen van verzet (Klandermans & Mayer, 2006; Becker, 2022). Ook online manifesteert het gedachtengoed zich via verschillende mainstream en alternatieve platformen (Ekman, 2022). In hoeverre aanhangers van deze overtuiging content consumeren of juist actief bijdragen aan het maken en verspreiden van deze ideeën is nog onbekend. Door deze praktijken te onderzoeken worden niet alleen normatieve verschillen binnen deze groep zichtbaar, maar wordt ook duidelijker hoe deze overtuigingen tot uiting komen in het dagelijks leven.

De onderzoeksvraag die hieruit voortkomt luidt; *Hoe verhouden denkbeelden over de omvolkingstheorie zich tot de praktijken van individuen die deze complottheorie onderschrijven?*

Het doel van dit onderzoek is om te beschrijven hoe denkbeelden over de omvolkingstheorie zich verhouden tot de praktijken van individuen die deze ideeën onderschrijven. Aan de hand van een kwalitatieve casestudy binnen de Nederlandse context, bestaande uit semigestructureerde interviews, een observatie en een documentanalyse wordt onderzocht hoe deze overtuigingen tot uiting komen in levensstijl, politieke participatie en mediagebruik. Daarmee verschuift de focus van de theoretische basis van de theorie naar de concrete leefwereld van deze groep.

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant omdat het aantal aanhangers van de omvolkingstheorie groeit. Inzicht in hun leefwereld helpt om het gesprek aan te gaan en te begrijpen op welke manier deze ideeën kunnen leiden en mogelijk bijdragen aan het normaliseren van dit gedachtengoed. Wetenschappelijk is het relevant omdat er nog weinig bekend is over de impact van het geloof in de omvolkingstheorie op het dagelijks leven van individuen. Daarmee verbreedt het onderzoek de wetenschappelijke kennis over het praktiseren van complottheorieën.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt het theoretisch kader besproken dat de conceptuele basis biedt voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Eerst wordt een beeld geschetst van de omvolkingstheorie, gevolgd door een toelichting over de praktijktheorie. Tot slot wordt gekeken hoe het geloof in de omvolkingstheorie praktijken rond mediagebruik, levensstijl en politieke participatie mogelijk beïnvloeden.

1. Omvolkingstheorie

Complottheorieën zijn een poging om maatschappelijke gebeurtenissen te verklaren, door deze toe te schrijven aan geheime plannen van machtige actoren (Douglas, et al., 2019). Hierdoor creëren complottheorieën een waarheid die ingaat tegen het mainstream narratief en bestaande sociale structuren (Bawidamann, 2024). Volgens Min (2021) vormen complottheorieën een uitdaging voor democratieën, omdat ze de publieke opinie beïnvloeden en mensen kunnen aanzetten tot actie.

Binnen het complotdiscours is de omvolkingstheorie, ook bekend als de *Great Replacement Theory*, de invloedrijke complottheorie binnen rechts-radicalen kringen. De theorie wordt beschouwd als racistisch, antisemitisch en wit suprematistisch (Sedgwick, 2024). Hoewel ideeën over de ‘vervanging’ van witte Europeanen al sinds de twintigste eeuw circuleren in westerse landen, kreeg de term ‘omvolking’ hernieuwde aandacht na de publicatie van de roman *Le Grand Remplacement* van Renaud Camus in 2011 (Davis, 2024). De theorie stelt dat de witte Europese bevolking systematisch wordt vervangen door islamitische immigranten uit Afrika en het Midden-Oosten. Deze ‘omvolking’ zou aangestuurd worden door een kwaadaardige ‘elite’, die bestaat uit democratische of linkse politici, globalisten en/of Joden. Het doel hiervan is om de witte Europese bevolking getalsmatig en cultureel te verzwakken, zodat deze gemakkelijker te domineren is. In andere varianten van de theorie wordt gesteld dat linkse partijen immigratie bewust stimuleren om electorale voordelen te behalen (Bossen, 2024). De omvolkingstheorie verschilt van zorgen over migratie en demografische ontwikkelingen, omdat het uitgaat van een aangestuurd kwaadaardig plan. Juist dit aspect is kenmerkend voor complottheorieën (Douglas, et al., 2019).

Aanhangers van deze theorie geloven dat islamitische migranten en vluchtelingen door hoge migratie- en geboortecijfers de witte Europese bevolking geleidelijk zullen vervangen, waardoor de Europese bevolking een minderheid wordt in eigen land (Cosentino, 2020; Bracke & Hernandez Aguilar, 2021).

Deze demografische verschuiving leidt tot culturele islamisering van Europese landen, waarbij de islamitische cultuur de Europese zal verdring. De aanhangers van de omvolkingstheorie zien de Islam als gewelddadig en onverenigbaar met de ‘vrije’ westerse waarden. Hierdoor wordt de toestroom van islamitische migranten gezien als existentiële dreiging voor de Europese bevolking (Abbas, 2024). Deze ideeën voeden een discours waarin witte Europeanen als slachtoffer worden neergezet en haat richting moslims en asielzoekers wordt aangewakkerd (Obaidi, Kunst, Ozer, & Kimel, 2022).

Ook globalisering, secularisatie en consumentisme worden binnen het narratief van de omvolkingstheorie beschouwd als bedreiging voor nationale identiteit en traditionele waarden. Deze ontwikkelingen zouden bewust worden aangestuurd om lokale en nationale culturen te homogeniseren, met als doel autonome traditionele gemeenschappen te verzwakken, zodat zij makkelijker gecontroleerd en gedomineerd kunnen worden (Bromley, 2018). De nationale identiteit die men vreest te verliezen is doorgaans gebaseerd op een etnisch-homogene, cultureel traditionele en vaak witte invulling van ‘de natie’ (Feola, 2020).

Svatoňová en Doerr (2024) stellen dat ook anti-genderideologieën een rol spelen binnen dit narratief. Feminisme en LGBTQIA+-rechten worden hierin gepresenteerd als een strategie om traditionele Europese waarden te ondermijnen. Hierdoor zou het geboortecijfer onder witte Europese vrouwen afnemen, terwijl het geboortecijfer onder migranten onveranderd blijft. Dit zou de demografische vervanging versnellen (Goetz, 2021). Wilson (2022) sluit hierbij aan door te stellen dat ideeën over ‘omvolking’ vaak gecombineerd worden met misogynie en het idee dat de positie van de witte man wordt ondermijnd in de moderne maatschappij. Zowel genderideologieën als multiculturalisme vormen binnen dit gedachtengoed dus een bedreiging voor het ‘witte ras’.

Om hier actie tegen te ondernemen wordt opgeroepen tot *accelerationsime*. Dit idee stelt dat bestaande maatschappelijke orde ontregeld moet worden om de samenleving radicaal te kunnen herinrichten en een witte etnostaat te vestigen. Om dit te bereiken wordt geweld niet geschuwd (Hardy & Henschenke, 2024). Dit gedachtengoed komt voort uit een ervaren existentiële dreiging en heeft geleid tot dodelijke aanslagen in Christchurch (2019), El Paso (2019) en Buffalo (2022). De aanslagplegers zagen het redden van het ‘witte ras’ als centraal motief voor deze acties (Blout & Burkart, 2021; Abbas, 2024). Van Buuren (2022) stelt echter dat slechts een klein deel van de aanhangers van complottheorieën overgaat tot dergelijke gewelddadige acties.

De term ‘omvolking’ of soortgelijke retoriek wordt in toenemende mate gebruikt door rechts-radicalen politici en mediafiguren om in te spelen op sentimenten van existentiële dreiging, economische onzekerheid, xenofobie en het verlies van nationale identiteit (Lamour, 2024; Weir, 2023). Daarbij wordt vaak niet expliciet verwezen naar de complottheorie, maar impliciet naar culturele en demografische veranderingen. Hierdoor sluit de term makkelijker aan bij bredere maatschappelijke gevoelens van onvrede en wordt de term genormaliseerd (Ekman, 2022).

Doordat de term ‘omvolking’ aan eenduidige betekenis verliest ontstaat een rekbare en ongedefinieerde betekenis, waarbij meerdere interpretaties mogelijk zijn. De term gaat hierdoor mogelijk fungeren als een *lege betekenaar* (*empty signifier*). Dit concept stelt dat een term verschillende, rekbare en soms tegenstrijdige betekenissen kan hebben, waardoor groepen met sterk uiteenlopende overtuigingen hun zorgen, angsten en wereldbeelden op de term kunnen projecteren. Een lege betekenaar kan heterogene groepen met uiteenlopende overtuigingen verbinden en mogelijk mobiliseren tot collectieve actie (Frens, van Buuren, & Bakker, 2023).

2. Praktijken

In de bestaande literatuur ligt de nadruk aangaande de omvolkingstheorie voornamelijk op de ideologische basis van de theorie of de extremistische gevallen. De invloed van overtuigingen van de omvolkingstheorie op het dagelijks leven van individuen die hierin geloven, is in de literatuur daarom nog onderbelicht. Hierdoor is weinig bekend over hoe overtuigingen over ‘omvolking’ tot uiting komen in het dagelijks handelen.

Om het alledaags handelen te analyseren wordt gebruik gemaakt van de praktijkbenadering van Reckwitz (2002). Reckwitz omschrijft praktijken als sociale en culturele patronen van routinematig gedrag, waarin lichamelijke, mentale, materiële en emotionele elementen samenkomen. Ze worden gedragen door individuen, maar overstijgen het individuele niveau en veronderstellen dat er sprake is van een gedeeld betekenskader. Praktijken omvatten hierdoor niet alleen de acties en de fysieke objecten die hierbij worden gebruikt, maar ook de kennis, vaardigheden en gedeelde overtuigingen die hieraan ten grondslag liggen. Daarmee combineren praktijken lichamelijke en geestelijke aspecten van handelen en plaatsen ze in een bredere sociale structuur. Hoewel de praktijkbenadering van

Reckwitz spreekt over routinematig gedrag sluit de benadering praktijken die niet op dagelijkse of routinematige basis plaatsvinden niet uit, omdat deze tevens worden gevormd door een gedeeld betekenskader.

Volgens deze benadering bieden gedeelde overtuigingen, zoals het geloof in de omvolkingstheorie, een betekenskader dat zich vertaalt in gedeelde praktijken. Door deze praktijken te analyseren kan een brug worden geslagen tussen de ideologische overtuigingen en het alledaags handelen. Dit maakt het mogelijk bredere gedragspatronen te identificeren en te onderzoeken hoe deze mogelijk worden genormaliseerd. In de volgende paragrafen wordt besproken hoe het geloof in de omvolkingstheorie zich volgens de literatuur mogelijk uit op het gebied van mediagebruik, levensstijl en politieke participatie.

3. Mediagebruik

De eerste praktijk is mediagebruik. De omvolkingstheorie wordt verspreid via verschillende online platformen, waaronder mainstream platformen zoals YouTube, Instagram, Facebook en Twitter, maar ook alternatieve *free speech* platformen, zoals 4Chan en Telegram. Op al deze platformen worden ideeën over ‘omvolking’ gedeeld en versterkt binnen bepaalde netwerken (Ekman, 2022). Volgens Cinelli et al. (2021) ontstaan hierdoor *echo chambers*, waarbij gebruikers slechts informatie zien die aansluit bij hun bestaande wereldbeeld, waardoor deze wordt bevestigd en versterkt. Onderzoek van Kor-Sin (2021) toont aan dat individuen met rechtsextremistische overtuigingen zich verplaatsen naar *free speech* platformen, wanneer de moderatie op andere platformen strenger wordt. Dit fenomeen staat bekend als *far right digital migration*.

Binnen online gemeenschappen op deze platformen overheerst een gevoel van witte superioriteit en proberen aanhangers andere gebruikers te overtuigen van dit gedachtengoed (Min, 2021). *Memes* worden hierbij gebruikt om op een subtile manier rechts-radicaalgedachtengoed te normaliseren (Hernandez Aguilar, 2024). In deze *memes* wordt de groepssuperioriteit benadrukt, minderheidsgroepen gemarginaliseerd en democratische instituties in een kwaad daglicht gesteld (Smith, 2019). Vaak bevatten deze *memes* nepnieuws en onwaarheden (Kuźelewska & Tomaszuk, 2022). Dit sluit aan bij onderzoek van Kofstad et al. (2024) dat laat zien dat individuen die in de omvolkingstheorie geloven eerder geneigd zijn nepnieuws te verspreiden.

Binnen het online handelen naar de omvolkingstheorie kan een onderscheid worden gemaakt tussen het actief handelen en passief handelen. Passief online handelen is het consumeren en het onderschrijven van deze overtuigingen. Actief handelen is het maken, verspreiden en bespreken ervan (Skoric, Zhu, & Pang, 2016). Er zitten echter gradaties in gebruik. De overstap naar *free speech* platformen kan wijzen op een grotere betrokkenheid bij de omvolkingstheorie en de tijd die iemand doorbrengt op ‘omvolking’ gerelateerde mediapagina’s speelt ook een rol.

4. Levensstijl

Naast mediagebruik beïnvloedt het geloof in de omvolkingstheorie mogelijk ook de levensstijl en bijbehorende keuzes van aanhangers. Levensstijl is een verzameling gedragingen en voorkeuren die niet alleen primaire behoeften vervullen, maar ook dienen om de eigen identiteit ten opzichte van anderen vorm te geven (Esmaeili & Abedinzadeh, 2015). Deze gedragingen hebben vaak een symbolische lading en reflecteren het wereldbeeld van een individu. Hierdoor is het meer dan alleen een optelsom van consumptie en gedragingen, maar een sociale praktijk vormgegeven binnen een breder betekenskader.

Jolly et al. (2020) en Harambam (2020) wijzen erop dat geloof in complottheorieën kan doorwerken in keuzes op het gebied van beroep, werkplek, sociale netwerken, gezondheid, voeding, en kan leiden tot norm overschrijdend gedrag.

Daarnaast tonen Kofstad et al. (2024) dat individuen die in de omvolkingstheorie geloven minder vaak geneigd zijn om zich te laten vaccineren tegen COVID-19 en vaker dan gemiddeld interesse hebben in cryptovaluta, wat verklaard kan worden door een lager vertrouwen in de instituties en anti-institutionele tendensen. Wat wijst op een autonome levenshouding.

Ook spelen nationalisme en het streven naar behoud van traditionele cultuur met bijbehorende gebruiken mogelijk een rol in het leven van individuen die in de omvolkingstheorie geloven (Feola, 2020). Dit kan zich uiten in symbolische uitingen en het vieren van tradities. Op het gebied van consumentengedrag zou dit zich kunnen vertalen in het kopen van lokale producten en traditionele kleding, maar ook een afkeer tegen massaconsumptiegoederen, globalistische merksymbolen en multiculturele uitingen. Dit gaat waarschijnlijk gepaard met traditionele familiewaarden Koch (2024) maakt hierin een onderscheid tussen drie elementen: een duidelijke man-vrouwverhouding, christelijke waarde en de Europese identiteit. In het dagelijks leven kan dit zich uiten in partnerkeuze, gezinssamenstelling een conservatieve opvoedstijl en het vermijden van representaties van seksuele diversiteit in media en onderwijs.

Deze overtuigingen en levensstijl beïnvloeden waarschijnlijk de sociale netwerken waar men zich in begeeft. Aan de hand van het concept *homophily* van Granovetter (1983) blijkt dat individuen zich omringen met gelijkgestemden. Mensen voelen zich doorgaans meer op hun gemak bij mensen die op hen lijken, wat het opbouwen van sociale relaties en netwerken binnen een homogene groepen bevordert. Dit kan leiden tot homogene omgevingen, waarin men voornamelijk omgaat met anderen die vergelijkbare overtuigingen aanhangen. Dit kan zich ook uiten in ruimtelijke keuzes, zoals het vermijden van multiculturele wijken en bewust kiezen voor een culturele en etnische homogene woonomgeving waar men zich sociaal en cultureel op hun gemak voelt.

5. Politieke participatie

Tot slot kan de ervaren dreiging van ‘omvolking’ en het verlies van nationale identiteit individuen aanzetten tot politieke participatie. Politieke participatie omvat zowel individuele als collectieve actie gericht op het ondersteunen of bestrijden van staatsstructuren, autoriteiten en de verdeling van publieke middelen (Conge, 1988). Er kan hierbij een onderscheid worden gemaakt tussen normatieve politieke actie (legitieme strategieën) en non-normatieve politieke actie (onrechtmatige of gewelddadige methoden) (Uysal, Saavedra, & Drury, 2024). Uit onderzoek van Kofstad et al. (2024) blijkt dat aanhangers van de omvolkingstheorie vaker dan gemiddeld geneigd zijn zowel normatieve als non-normatieve politieke actie te ondernemen. Non-normatieve politieke actie komt binnen de omvolkingstheorie tot uiting in de ideeën over *accelerationisme* (Hardy & Henschenke, 2024).

Binnen normatieve politieke actie hebben aanhangers van de omvolkingstheorie meerdere mogelijkheden, zoals stemmen op een partij die maatregelen tegen immigratie en behoud van nationale identiteit voorstaat (Becker, 2022). Ook kunnen ze deze overtuigingen zichtbaar maken in de publieke ruimte door symbolen, zoals vlaggen en stickers te gebruiken (Bodden & Awcock, 2024). Daarnaast kunnen zij deelnemen aan marsen, demonstraties of petitie's. Een andere mogelijkheid is dat zij zich actief organiseren door lid te worden van radicaal-rechtse actiegroepen of een politieke partij (Klandermans & Mayer, 2006).

In dit hoofdstuk is weergegeven hoe geloof in omvolkingstheorie mogelijk tot uiting komt in het dagelijks leven van haar aanhangers. Deze invloed manifesteert zich op het gebied van mediagebruik, levensstijl en politieke participatie. Hoewel deze aspecten afzonderlijk zijn behandeld, staan ze in de praktijk waarschijnlijk in wisselwerking met elkaar. Het volgende hoofdstuk zal de methodologische benadering van het onderzoek worden toegelicht.

3. Methoden

Dit onderzoek is opgezet als een kwalitatieve casestudie en beschrijft hoe denkbeelden over de omvolkingstheorie zich verhouden tot de praktijken van individuen die hierin geloven. De casus richt zich op Nederlandse aanhangers van de theorie en onderzoekt hoe dit gedachtegoed tot uiting komt in levensstijl, mediagebruik en politieke participatie.

Het onderzoek is gepositioneerd binnen het interpretatief paradigma, waarin de sociale werkelijkheid wordt gezien als een subjectieve, context gebonden constructie (Chowdhury, 2014). Binnen deze benadering is gekozen voor de praktijktheorie van Reckwitz (2002), waarin sociale praktijken worden opgevat als de uiting van de betekenis die individuen aan de werkelijkheid toekennen.

Om recht te doen aan de complexiteit van deze praktijken is methodologische triangulatie toegepast, bestaande uit semigestructureerde interviews, observatie en documentanalyse. De combinatie maakt het mogelijk, zowel de betekenisgeving rond de omvolkingstheorie als de daaruit voortvloeiende praktijken te analyseren vanuit verschillende perspectieven. Interviews bieden inzicht in beleving van de omvolkingstheorie en persoonlijke toelichting van praktijken, terwijl de documentanalyse en observatie het mogelijk maken praktijken te analyseren buiten zelfrapportage in een natuurlijke setting. In de volgende paragraaf worden de verschillende methodes verder toegelicht.

1. Dataverzameling

Er zijn 8 semigestructureerde interviews afgenomen bij individuen die in ‘omvolking’ geloven. De onderzoekspopulatie was lastig te bereiken en stond niet altijd open voor een interview. Desondanks boden de 8 interviews een rijke bron aan informatie over hoe deze overtuiging tot uiting komen in het dagelijks handelen. De respondenten zijn geworven via persoonlijke contacten en sociaal mediaplatform X onder de volgende selectiecriteria: 18 jaar of ouder en het idee hebben dat er sprake is van ‘omvolking’. Alle respondenten waren witte mannen, voornamelijk van middelbare leeftijd, met twee respondenten van die jonger waren. Tabel 1 bevat meer demografische informatie over de respondenten.

Tabel 1**Demografische informatie respondenten**

Respondent	Gender	Leeftijd	Etniciteit	Sector/ achtergrond	Code
1	man	20-30	witte Nederlander	infrastructuur	R1
2	man	40-50	witte Nederlander	onderwijs	R2
3	man	50-60	witte Nederlander	politiek	R3
4	man	60-70	witte Nederlander	oud ondernemer	R4
5	man	40-50	witte Nederlander	nutsvoorzieningen	R5
6	man	30-40	witte Nederlander	ondernemerschap	R6
7	man	40-50	witte Nederlander	ondernemerschap	R7
8	man	50-60	witte Nederlander	ondernemerschap	R8

Opmerking. Leeftijd is weergegeven in categorieën. Verder zijn alle gegevens geanonimiseerd.

De interviews boden ruimte voor verdieping in overtuigingen rond ‘omvolking’ en de doorwerking hiervan in praktijken op het gebied van mediagebruik, levensstijl en politieke participatie. De vragen waren gebaseerd op concepten uit het theoretisch kader, maar de interviews lieten ruimte voor het ontstaan van nieuwe thema’s. De operationalisatie en *topic list* zijn te vinden op bladzijde 30.

Tijdens de interviews zijn strikte ethische richtlijnen gehanteerd. Respondenten gaven vooraf *informed consent* (zie bladzijde 37). De gesprekken hebben plaatsgevonden in een voor de respondent vertrouwde openbare gelegenheid of online en zijn vervolgens opgenomen, geanonimiseerd en getranscribeerd. Een respondent wilde slechts deelnemen als zijn naam en organisatie in het onderzoek werden vermeld. Deze zijn daarom zichtbaar in de resultaten.

Ter aanvulling op de interviews is een niet-participerende observatie uitgevoerd bij een demonstratie van de radicaal-rechtse partij de Nederlandse Volks-Unie (NVU), tegen ‘omvolking’. De demonstratie was een uiting van politieke actie op het gebied van de omvolkingstheorie en maakt het mogelijk deze praktijk in een natuurlijke omgeving te observeren. De observatie richtte zich op gedrag, symboliek, groepssamenstelling en verbale uitingen. Hierbij is specifiek gekeken hoe het geloof in de omvolkingstheorie, nationalisme, traditionele waarden en normatieve politieke participatie tot uiting kwamen tijdens de demonstratie. De bevindingen zijn na afloop direct genoteerd en uitgewerkt. Aangezien de demonstratie een openbaar evenement betrof wordt de invloed van de onderzoeker als gering ingeschat.

Tot slot is een documentanalyse uitgevoerd van twee mediaproducties over ‘omvolking’. De eerste is een documentaire getiteld *documentaire: omvolking* geproduceerd door de NVU (Kusters, 2025). Deze documentaire heeft een politieke ideologische insteek. De tweede de podcast *Wijsdom: Omvolking & cultuurverandering in NL. Great Reset: Vertrekken of blijven?* In de podcast ligt de nadruk op bewustzijn en persoonlijke groei (Orchi, 2024). De mediaproducties geven verschillende perspectieven weer op het gebied van ‘omvolking’ en zijn interessant om in de bredere context van het omvolkingdiscours te plaatsen. De analyse

richtte zich op de wijze waarop deze mediaproducties het geloof in de omvolkingstheorie presenteren, hoe dit wordt verbonden aan levensstijl aspecten en wat het doel is van de productie: informeren, vermaken of aanzetten tot actie. De relevante fragmenten uit de documentaire en podcast zijn inhoudelijk samengevat. De verkregen data uit de verschillende methodes zijn opgeslagen op de versleutelde computer van de onderzoeker.

2. Data-analyse

De verzamelde data uit de semigestructureerde interviews, observatie en documentanalyse zijn vervolgens thematisch geanalyseerd met behulp van ATLAS.ti. Daarbij is gebruikgemaakt van open, axiale en selectieve codering (Creswell & Creswell, 2023). De codes zijn gegroepeerd tot subthema's en uiteindelijk geordend in hoofdthema's. Zowel thema's uit het theoretisch kader als nieuwe, inductieve inzichten zijn hierin meegenomen. Door de thema's uit de verschillende databronnen te vergelijken konden patronen en verschillen worden geïdentificeerd. De analyse richtte zich op hoe het geloof in de omvolkingstheorie tot uiting komt in praktijken op het gebied van mediagebruik, levensstijl en politieke participatie. Daarnaast is gekeken hoe deze thema's met elkaar samenhangen. De codes in tabel 1 verwijzen naar de citaten van de respondenten die in hoofdstuk 4 resultaten worden gebruikt.

3. Positionele reflectie

Als onderzoeker was ik me bewust van mijn positie als buitenstaander en vertegenwoordiger van de academische wereld. Respondenten staan hier doorgaans kritisch tegenover. Aangezien ik zelf niet geloof in de omvolkingstheorie, vroeg het onderzoek om een open en onderzoekende houding in de interactie met respondenten. Tegelijkertijd droeg mijn achtergrond als witte, Nederlandse man mogelijk bij aan herkenning en vertrouwen, wat de toegankelijkheid vergrootte. Gedurende het proces bleef ik reflecteren op mijn eigen aannames en interpretatiekaders, om de leefwereld van respondenten zo zorgvuldig mogelijk te benaderen tijdens het verzamelen van de data en later de analyse. Openheid, respect en een analytische houding stonden hierin centraal.

4. Betrouwbaarheid en validiteit

De methodische triangulatie draagt bij aan de betrouwbaarheid en validiteit, doordat de gegevens met elkaar vergeleken kunnen worden om overeenkomsten en verschillen binnen de onderzoekspopulatie te identificeren. Door meerdere methoden toe te passen is het mogelijk een groter deel van de praktijken te analyseren en draagt bij aan het nauwkeuriger onderscheiden van patronen en willekeurigheden. Ook geeft elke methode een andere invalshoek op het geloof in de omvolkingstheorie en praktijken die hieruit voortkomen. De observatie en documentanalyse maken het mogelijk om praktijken buiten interviews in een natuurlijke omgeving te analyseren, waardoor de afhankelijk van zelfrapportage, waar individuen sociaal gewenste antwoorden kunnen geven of ideeën anders presenteren, minder groot is.

Het onderzoek kent wel enkele beperkingen. De steekproef is relatief klein, omdat de onderzoekspopulatie moeilijk te bereiken is. Subgroepen binnen de onderzoekspopulatie kunnen daardoor mogelijk onderbelicht blijven. Ook is het lastig het onderzoek te reproduceren door de specifieke context van dit onderzoek.

Ondanks deze beperkingen biedt deze onderzoeksopzet inzicht in hoe geloof in de omvolkingstheorie vorm krijgt in praktijken van individuen die deze theorie onderschrijven. In het volgende hoofdstuk worden deze inzichten thematisch verder uitgewerkt.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van de acht semigestructureerde interviews, de observatie bij de NVU-demonstratie tegen ‘omvolking’ en de documentanalyse van twee mediaproducties: de NVU-documentaire over ‘omvolking’ en de podcast *Wijsdom: Omvolking & cultuurverandering in NL*.

De resultaten zijn thematisch geordend op het gebied van (1) geloof in de omvolkingstheorie, (2) levensstijl, (3) mediagebruik en (4) politieke participatie. Eerst worden de ideeën over de omvolkingstheorie uiteengezet. Vervolgens wordt per thema besproken hoe overtuigingen over ‘omvolking’ zich vertalen naar praktijken binnen de verschillende thema’s. Waar relevant wordt verwezen naar bevindingen uit zowel interviews, observaties als documentanalyses. Aan het eind van het hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen samengevat.

1. Geloof in de Omvolkingstheorie

Hieronder wordt besproken hoe de respondenten kijken naar de omvolkingstheorie en wat deze term voor hen betekent. Daarna wordt gekeken wat voor culturele veranderingen zij door ‘omvolking’ zien en wat volgens hen de maatschappelijke impact hiervan is.

1.1 3 interpretaties van ‘omvolking’:

Uit de interviews en aanvullende databronnen (podcast, documentaire, demonstratie) blijkt dat overtuigingen over de omvolkingstheorie zeer uiteenlopen, maar gemeenschappelijke zorgen bestaan over demografische ontwikkelingen en migratiebeleid.

Alle respondenten delen het idee dat ‘omvolking’ verwijst naar een afname van de autochtone Nederlandse bevolking en een toename van het aandeel mensen met een migratieachtergrond. Dit komt voort uit de hoge migratiecijfers en hogere geboortecijfers onder migrantengemeenschappen. Ondanks de gedeelde zorg lopen de verklaringen wat de oorzaak van deze ‘omvolking’ is sterk uiteen. Op basis van de interviews zijn drie interpretaties te onderscheiden:

1.1.1 Kritisch op beleid

De eerste groep gebruikt de term ‘omvolking’ om demografische veranderingen te beschrijven, zonder te spreken van een bewust plan. Zij zien deze veranderingen als een natuurlijk historisch proces dat door globalisering onnatuurlijk is geworden. De komst van migranten wordt door hen deels begrepen vanuit individuele motieven van migranten, maar de verantwoordelijkheid voor de grootschaligheid van migratie en de ‘omvolking’ leggen zij bij de ‘*incompetentie van de politiek*’ (R1). Het ontbreekt de politiek volgens hen aan een langetermijnvisie en omdat politici zelf niet in de kwetsbare wijken wonen, waar de negatieve gevolgen van migratie doorgaans tot uiting komen voelen zij de impact hiervan niet.

1.1.2 Ambigue middengroep

De tweede groep sluit zich deels aan bij eerste interpretatie, maar houdt de mogelijkheid open dat migratie bewust wordt aangestuurd. Zo wijzen zij op mogelijke motieven voor dit plan, zoals electoraal gewin door linkse partijen of geopolitieke afspraken met Arabische landen, zoals oliedeals. Hieronder volgt een quote die de ambiguïteit van deze groep goed weergeeft:

“Dus ik denk ook dat linkse mensen dat doen, omdat ze denken dat het goed is. (...) Ik denk ook wel dat er misschien een aantal mensen rondlopen bij linkse partijen, die misschien

beter weten en ook weten dat, hoe meer immigranten je hier naartoe haalt, die automatisch, of tenminste gemiddeld genomen, meer stemmen op linkse partijen'' (R2).

1.1.3 Sprake van een complot

De derde groep is ervan overtuigd dat 'omvolking' bewust wordt aangestuurd met als doel de autochtone Nederlandse bevolking te verzwakken. Zij zien hierin een verdeel-en-heersstrategie. Een heterogene samenleving zou makkelijker te controleren zijn, omdat conflicten tussen verschillende bevolkingsgroepen leiden tot sociale onrust en afleiding van belangrijke ontwikkelingen. Zoals een respondent stelt:

“Vanaf de jaren 60 is een beweging gestart om de homogene populaties van West-Europa te overspoelen met allerlei andere volkeren en culturen om die samenlevingen te ontwrichten, zodat het makkelijker zou zijn om weg te komen met de meest verschrikkelijke dingen die er maar denkbaar zijn” (R6).

Binnen deze kijk worden door verschillende respondenten diverse actoren aangedragen die 'omvolking' zouden aansturen, zoals het World Economic Forum, Joodse netwerken, Satanisten, Bill Gates en George Soros. De omvolkingstheorie wordt hierbij gekoppeld aan breder complot narratief van agenda's die over Europa worden uitgerold, zoals de *Great Reset* en Agenda 2030. De maatregelen tijdens de coronapandemie worden door hen gezien als testfase voor de ontwikkelingen die westerse landen te wachten staat. Ondanks het idee dat 'omvolking' planmatig wordt aangestuurd sluit deze groep ook andere motieven, zoals economische of asiel gerelateerde redenen niet uit. Deze drie visies laten zien hoe divers het discours rond 'omvolking' is en uiteenloopt van beleidskritiek tot complotdenken.

1.2 Culturele veranderingen

Een terugkerend thema onder de respondenten en in de andere databronnen is het ervaren verlies van Nederlandse cultuur en identiteit. Dit komt tot uiting in het afschaffen van Nederlandse tradities. Deze ontwikkelingen worden door sommige respondenten toegeschreven aan de komst van migrantengroepen, zoals verwoord in de volgende uitspraak: *“We hebben ook zwarte Piet al afgemaakt. (...) Omdat dat een racistisch iets is. Dat hebben we een paar van die geïmporteerde Afrikanen ons doen laten wijsmaken” (R3).*

Respondenten geven daarnaast aan dat culturele uitingen van andere culturen in de publieke ruimte toenemen, zoals vrouwen met een hoofdoek, gelegenheden waar halalvoeding gekocht kan worden en een toename van gebedshuizen, zoals moskeeën en hindoetempels. Een aantal respondenten heeft het gevoel dat deze culturele uitingen worden opgedrongen en de Nederlandse cultuur verdringen:

“Daar klagen moslims over het luiden van de kerkklokken. En ondertussen hebben ze wel bedongen dat ze minaretten vijf keer per dag mogen schallen. Dat is de wereld op z'n kop. Dit is ons land. Niet een van de vijftig moslimlanden van de wereld” (R6)

Ook het gebruik van andere talen in de publieke ruimte wordt door de respondenten als onprettig en *“on Nederlands” (R5)* ervaren. Slechts een klein deel van de respondenten benadrukte positieve effecten van culturele diversiteit, zoals een grotere verscheidenheid aan eten. Daarnaast wordt ook door meerdere respondenten genoemd dat LGBTQ+ uitingen in de publieke ruimte toenemen. Zowel in de NVU-documentaire als tijdens de demonstratie werd hier expliciet tegen geprotesteerd.

1.3 Vermeend maatschappelijk gevolg van omvolking

Respondenten koppelen ‘omvolking’ aan verschillende maatschappelijke problemen, zoals hogere criminaliteitscijfers, werkloosheid en overlast van bepaalde migrantengroepen. Volgens hen vloeien deze problemen voort uit een gebrek aan aanpassing aan de *‘Nederlandse waarden en normen’* (R5), wat leidt tot sociale fragmentatie en ervoor zorgt dat omgangsvormen verharderen. Enkele respondenten zien in deze fragmentatie de potentiële dreiging van een stammenstrijd of burgeroorlog: *"Dat is ook mijn bezwaar tegen een heel diverse samenleving. Dat je verschillende culturen mixt, waardoor je met bepaalde mensen wel nog een binding hebt, maar met andere mensen niet, dan krijg je meer die stammenstrijd"* (R2).

In dit kader wordt de Islam genoemd als specifieke bron van zorg, vooral de vermeende *‘radicale’* (R4) of *‘jihadistische’* (R3) stromingen worden door de respondenten bestempeld als onverenigbaar met democratische waarden. Meerdere respondenten spraken over een *‘drempelwaarde’* (R3), waarna integratie niet meer mogelijk is en de Islam West-Europa geleidelijk zal overnemen. Hierin ziet een deel van de respondenten ‘omvolking’ als een existentiële bedreiging voor het voortbestaan westerse landen.

Daarnaast plaatsen respondenten ‘omvolking’ in een breder maatschappelijk verband, waarin problemen zoals woningnood, druk op sociale voorzieningen, de zorg en het onderwijs worden verbonden aan dit narratief. De algemene opvatting is dat Nederland eerst voor de eigen bevolking moet zorgen en migratie deze problemen verergert. In de volgende paragrafen wordt beschreven hoe het geloof in ‘omvolking’ tot uiting komt in praktijken.

2. Levensstijl

De respondenten houden er zeer diverse levensstijlen en levensopvattingen op na. Wel zijn er overeenkomsten tussen een aantal respondenten in hun levensstijl en keuzes die zij maken door de ervaren ‘omvolking’. Daarbij spelen ook andere overtuigen en persoonlijke voorkeuren een rol.

2.1 Culturele uitingen en tradities

Een deel van de respondenten praktiseert nog traditionele waarden. Zij vieren traditionele Nederlandse feestdagen, zoals Sinterklaas met Zwarte Piet. Ook in de NVU- documentaire komt veel nationalistische en traditionele Nederlandse symboliek tot uiting, zoals vlaggen, Delfts blauw en Oudhollandse beeldjes en schilderijen. Voor twee respondenten maken ook traditionele waarden, zoals een klassieke man-vrouwrolverdeling deel uit van hun dagelijks leven. Zij zijn conservatief-traditioneel ingesteld.

De meerderheid van de respondenten is echter niet actief bezig met het praktiseren of behouden van de Nederlandse cultuur. Sommige respondenten gaven aan niet conservatief te zijn ingesteld. Anderen beschouwden de Nederlandse cultuur als reeds verloren door culturele veranderingen en ‘omvolking’, waardoor het zinloos is deze te praktiseren. Een respondent verwoordde dit als volgt: *“Doen we nog wat? Nee eigenlijk niet meer. (...) Kijk, het cultureel erfgoed dat wij hadden, dat is voor 50 procent, misschien wel 70 procent vernietigd door immigratie en omvolking.”* (R7). Een klein deel van de respondenten praktiseert dus bewust Nederlandse tradities, maar het overgrote deel van de respondenten doet dit niet.

2.2 Aanpassingen door ‘omvolking’

De aanpassingen die respondenten in hun leven maakte door de vermeende ‘omvolking’ varieert per persoon. Sommige respondenten gaven aan bewust bepaalde plekken te mijden,

zoals specifieke wijken en bepaalde festivals, maar ook bepaalde personen, omdat zij zich hier niet prettig bij voelen. Andere respondenten gaven aan hier geen rekening mee te houden en zich voornamelijk op zichzelf te focussen en overal te komen.

Naast het vermijden van plekken worden ook religieus-culturele veranderingen in consumptiepatronen door een enkele respondent actief bestreden, bijvoorbeeld het aanbod van halal voedsel. Een respondent stelde:

“Ze zouden het liefst willen dat iedereen allemaal halal eet. Dan heb ik tegengehouden en gezegd, met de kerst eten wij gewoon wat wij eten. Als die moslims dan wat willen halen ze maar halal. Wij gaan niet allemaal halal eten. Dat soort dingen moet je gewoon tegengaan. Het is ons land. Het zijn onze tradities, onze culturen, onze gewoontes” (R3).

Sommige respondenten proberen de demografische veranderingen tegen te gaan via opvoeding en gezinsplanning. Zo wil een respondent veel kinderen krijgen om de ‘omvolking’ actief tegen te gaan en heeft een andere respondent zijn kinderen meegegeven dat ze met een Nederlandse partner thuis moeten komen. Dit werd als volgt gesteld: *‘Want je bent een Nederlander, dus je komt ook met een Nederlander thuis’* (R8)

2.3 Keuze voor leefomgeving

Twee respondenten zijn vanwege migratie verhuisd naar een overwegend witte woonomgeving. Daarbij werd het belang van veiligheid, rust en prettigere omgangsvormen benadrukt. Zoals één van hen stelde: *“Daarom, ben ik verhuisd naar een dorp buitenaf. We hebben de witte vlucht gemaakt.”* (R2).

Daarnaast is het opvallend dat vier respondenten overwegen Nederland te verlaten. Drie van hen hebben serieuze emigratieplannen en een ander zit in de oriëntatiefase. De bestemmingen lopen uiteen van Europese landen, zoals Hongarije, Spanje en Portugal tot Zuid-Amerika en Azië. Zo stelde een respondent:

“Ik zorg ervoor dat ik een plan B heb. En mijn plan B is Zuid-Amerika. Daar kom ik net vandaan. Daar is geen immigratieproblematiek, er is geen milieuproblematiek. Alle problemen, er is geen stikstofprobleem, er is geen CO2-probleem. Al die bullshit die ze hier verzinnen, dat bestaat in de rest van de wereld niet” (R7).

Voor deze groep is emigratie een strategie om hun vrijheid te behouden. De agenda's die door middel van ‘omvolking’ worden uitgerold zullen volgens hen leiden tot meer controle en onderdrukking. Daarom beschouwen zij Nederland als verloren en zijn zich aan het voorbereiden op emigratie. Dit doet men bijvoorbeeld door te investeren in Bitcoin, zo stelt een respondent: *“Ik denk als ik er nu nog 4, 5 jaar in zit (bitcoin), dan ben ik klaar. Dan pleur ik op hier.”* (R8).

De respondenten die willen vertrekken zijn doorgaans libertair-individualistisch ingesteld en hechten veel waarde aan individuele vrijheid en hebben weinig vertrouwen in de overheid. Daarnaast voelen zij zich minder verbonden met traditionele Nederlandse cultuur. Daarentegen gaven de conservatief- traditioneel ingestelde respondenten aan Nederland niet te willen verlaten en benadrukten dat ze willen blijven *“strijden”* (R3) voor het behoud van de Nederlandse identiteit en cultuur, ondanks weerstand die zij hierbij ervaren.

2.4 Sociaal netwerk en omgangsvormen

De meeste respondenten hebben gemengde sociale netwerken waarin ook personen zitten die hun overtuigingen niet delen. Hoewel zij aangaven meer aansluiting te vinden met gelijkgestemden, maar dit niet bewust op te zoeken

De sociale netwerken van de respondenten zijn vaak etnisch homogeen, maar in werk- en verenigingsverband hebben vrijwel alle respondenten regelmatig contact met mensen van diverse achtergronden. Dit persoonlijk contact wordt doorgaans als positief ervaren, zolang er sprake is van wederzijds respect. Dit wijst erop dat de overtuigingen over ‘omvolking’ niet direct invloed hebben op sociale uitsluiting of conflict in het persoonlijk contact, maar de meeste respondenten wel bepaalde voorkeuren hebben binnen hun eigen netwerk.

3. Mediagebruik

Alle respondenten staan kritisch tegenover de mainstream media en informatie die hier wordt verstrekt, maar gebruiken uiteenlopende mediakanalen en verschillen sterk in hoe actief zij zich online uiten. In dit hoofdstuk wordt het passieve mediagebruik (consumptie) toegelicht gevolgd door het actieve mediagebruik (delen en plaatsen) en vervolgens worden de mediaproducties die zijn geanalyseerd besproken en in context geplaatst.

3.1 Passief mediagebruik

Twee respondenten die omvolking niet als bewust plan zien, staan kritisch tegenover de mainstream media en proberen daarom neutrale bronnen, zoals het CBS en andere internetbronnen te raadplegen. Opvallend is dat zij beide geen behoefte hebben om zich online over dit onderwerp uit te spreken,

Andere respondenten vergaren informatie over ‘omvolking’ op een verscheidenheid van platformen, zoals X, Facebook en YouTube, maar ook mainstream nieuwsmedia, zoals de Telegraaf en NOS. Deze mainstream nieuwsmedia worden niet door alle respondenten gevolgd voor de nieuwswaarde, maar ook om inzicht te krijgen in het dominante narratief dat de bevolking wordt verteld. Zoals een respondent verwoordde: *‘Ik volg eigenlijk alleen de NOS en NU.nl om op de hoogte te zijn wat de gevestigde orde wil weten wat ik weet’* (R6).

Andere respondenten vermijden bewust mainstreamkanalen. Een enkeling zoekt ook informatie op Telegram, het dark web, of andere kleinere opensource platformen.

Bij de beoordeling van de betrouwbaarheid van nieuws passen respondenten verschillende strategieën toe, zo kijken ze naar de financiële onafhankelijkheid en trackrecord van een bron en de mate waarin deze wordt bekritiseerd door reguliere media. Daarnaast leggen de meeste respondenten verschillende lezingen van gebeurtenissen naast elkaar om overeenkomsten en verschillen te zoeken.

3.2 Actief mediagebruik

Een deel van de respondenten is actief met het plaatsen van content over ‘omvolking’ op sociale media. Een ander deel voelt niet de behoefte zijn mening te delen. Vier personen zijn zeer actief op X, vaak met een anoniem account. Sommigen van hen zijn hier al meerdere keren op geblokkeerd. Informatie over ‘omvolking’ bespreken zij met verschillende motieven. Sommigen zoeken het debat op met andersdenkenden, andere gebruiken het als: *“een uitlaatklep”* (R6) of willen anderen informeren wat er volgens hen werkelijk speelt. Zoals een respondent uitlegt: *Ik probeer eigenlijk puur de mensen iets te geven waardoor ze kritischer gaan kijken wat de overheid doet”* (R7).

Daarnaast zijn enkele respondenten ook buiten de sociale media actief. Een van hen is burgerjournalist die al meerdere kritische platformen heeft opgezet en beheert een eigen webpagina waarop hij verschillende *‘interessante stukken’* (R6) deelt, waaronder over ‘omvolking’. Een andere respondent is bezig met het opzetten van een platform, waarbij men inhoudelijk met elkaar de dialoog aan kan gaan.

3.3 Mediadocument analyses

Naast de uitvraag aan respondenten naar mediagebruik zijn twee mediaproducties geanalyseerd. De resultaten hiervan worden hieronder besproken.

De NVU heeft een documentaire gemaakt als tegenreactie op de mainstream media die het ware verhaal over ‘omvolking’ niet willen vertellen. De NPO en NOS worden neergezet als: *“Een neomarxistische omroep met goddeloosheid van LHBTIQ tot woke en veel nepnieuws”* (Kusters, 2025). In de documentaire wordt de *“onversneden waarheid”* verteld en bevat interviews met verschillende partijleden. In de documentaire komen ook een aantal andere zaken aan bod, zoals een anti-LGBTQ+ en anti-globalisme geluid. De documentaire eindigt met een oproep tot actie: *‘Kom van je luie reet af en onderneem actie. Kom in verzet, niet alleen door te stemmen. (...) We gaan de remigratie in gang zetten, grenzen dicht gooien, baas worden in eigen land en de ‘omvolking’ stoppen.’* (Kusters, 2025). In de documentaire wordt geprobeerd een breed publiek te informeren over ‘omvolking’ en de kijker aan te zetten tot actie.

De NVU is naast YouTube actief op Facebook, Telegram, X en heeft een eigen weekjournaal en partijblad. Op Facebook en X is de partij minder actief, omdat ze zich niet bezig willen houden met de waan van de dag, maar met de grotere boodschap willen overbrengen. De documentaire sluit aan bij eerder beschreven conservatief- traditionele levenshouding. Opvallend was dat ook in de documentaire de drie verschillende interpretaties van ‘omvolking’ tot uiting komen. Dit laat zien hoe divers het discours rond ‘omvolking’ is, zelfs binnen een partij.

De podcast *Wijsdom Omvolking & cultuurverandering in NL. Great Reset* biedt een ander perspectief. Volgens de gast is omvolking onderdeel van de Great Reset en is collectieve actie hiertegen zinloos. Het eerste land waar deze *‘agenda’* uitgerold wordt is volgens hem Nederland. Zijn advies is daarom: vertrek uit Nederland als je daartoe in staat bent naar een prettige locatie (Orchi, 2024). Dit gedachtengoed sluit naadloos aan bij de libertair-individualistische groep respondenten die wil emigreren.

4. Politieke participatie

Binnen het onderzoek is tevens gekeken hoe overtuigingen over ‘omvolking’ individuen aanzet tot politieke participatie. Hiervoor is rekening gehouden met meerdere vormen van politieke participatie, zoals stemgedrag, lidmaatschap van een politieke partij, symbolische uitingen, meedoen aan demonstraties en persoonlijk politiek actief zijn. Daarnaast heeft er niet-participerende observatie plaatsgevonden bij een demonstratie tegen ‘omvolking’.

4.1 Demonstratie als politieke actie

De demonstratie van de Nederlandse Volks Unie (NVU) in Baarn is een voorbeeld van een politieke actie tegen ‘omvolking’. De aanleiding hiervoor was een discussie over het gebruik van de Nederlandse vlag in de raadszaal van de gemeenteraad in Baarn. Bij de demonstratie waren zo’n 35 tot 40 personen aanwezig, voornamelijk witte mannen van middelbare leeftijd, waaronder Duitsers en Belgen, maar ook enkele vrouwen en jongeren (observatie, maart 2025).

Tijdens de demonstratie liepen de demonstranten een mars door Baarn, waarbij verschillende Nederlandse vlaggen aanwezig waren, waaronder twee prinsenvlaggen, die een uiting zijn van extreemrechts nationalisme. Ook droegen de demonstranten spandoeken met de tekst: *“Jihadistische Islam weg uit Europa!”* en *“Stop omvolking – Start remigratie”*,

Daarnaast waren er uitingen aanwezig tegen Friese zelfstandigheid en LGBTQ+, met een oproep voor een traditionele gezinsverhouding. Er werden leuzen geroepen als *‘Hop, Hop, Hop immigratie stop’* en *‘Duitsland voor Duitsers, Nederlanders voor de Nederlanders’*.

Na afloop van de demonstratie werden er redevoeringen gehouden, waarbij de spreker zich richtte tot de *‘kameraden’*. De demonstratie werd afgesloten met de volgende woorden: *‘De overheid moet stoppen dit land vol te proppen. Stop de collectieve culture zelfmoord, stop de vreemdelingen criminaliteit. De NVU spreekt de waarheid in een samenleving met een ligende en bedriegende overheid. Wij blijven trouw aan rood wit blauw’* (observatie, maart 2025).

In een interview gaf NVU- partijleider Constant Kusters aan dat de NVU vaker demonstraties organiseert om thema’s te agenderen die volgens hen spelen in de samenleving, maar door anderen worden verzwegen. Hij omschrijft de NVU als een *‘zweppartij’* (R3), die standpunten naar voren brengt die later door andere politieke partijen worden overgenomen. Zoals wordt verwoord: *‘Wij zullen het zelf niet redden, maar je ziet dat een gedeelte van onze standpunten door PVV, Forum en JA21 overgenomen gaat worden. Dat zie je nu al. Dus we hebben het balletje aan het rollen gebracht.’* (R3).

4.2 Politieke participatie van respondenten

NVU-leider Constant Kusters is al jarenlang actief binnen de extreemrechtse politiek. Hij was voorheen lid van de CP86 en heeft zich al meerdere keren verkiesbaar gesteld. Daarnaast onderhoudt hij een breed Europees netwerk aan gelijkstemden, waardoor hij elke week op een demonstratie zou kunnen staan.

De andere respondenten zijn politiek minder actief. Alle respondenten geven aan dat migratie en ‘omvolking’ een rol spelen bij hun stemkeuze. Daarnaast zijn 5 van de 8 respondenten lid van een rechtse politieke partij. Twee van de FvD, waarvan een ook van BVNL, een van JA21 en de laatste van de VVD. De meeste zijn echter niet actief in de partij. De respondenten gaven aan dat het lidmaatmaatschap mede gemotiveerd wordt door migratie en ‘omvolking’, maar ook andere thema’s hierbij een rol kunnen spelen.

Buiten de NVU-partijleider is geen van de respondenten politiek actief buiten stemmen en partijlidmaatschap. Twee respondenten gaven aan eerder deel te hebben genomen aan demonstraties tijdens de coronapandemie, maar geen verdere actie tegen ‘omvolking’ te ondernemen. Zoals een respondent het verwoordde: *‘Toen ik echt vol op de barricade stond van het hele coronaverzet. Dat was mijn gevecht (...) Dit hele immigratieverhaal zie ik niet als mijn strijd. Maar ja, ik publiceert er wel over enzovoort. Maar ik weet dat wel een bepaalde plek te geven’* (R6).

Deze respondent bleef wel actief als burgerjournalist om de ‘omvolking’ te agenderen, maar onderneemt verder geen politieke actie. Dit weerspiegelt hoe de meeste respondenten hierin staan. Een relatief groot deel van de respondenten is lid van een politieke partij, maar slechts een klein deel van hen onderneemt verdere politieke actie tegen ‘omvolking’, ondanks de ervaren dreiging.

5. Samenvattende bevindingen

Uit de resultaten blijkt dat de overtuigingen over de omvolkingstheorie sterk uiteenlopen. Sommigen zien ‘omvolking’ als gevolg van beleid rond migratie, anderen staan hier ambigue tegenover, terwijl een derde groep het beschouwt als een bewuste strategie van

bevolkingsvervanging. Ondanks deze verschillen delen de respondenten zorgen over culturele en demografische veranderingen in Nederland.

Deze overtuigingen vertalen zich op verschillende manieren naar het dagelijks leven. In de levensstijl is een duidelijk onderscheid te zien tussen respondenten met een conservatief-traditionele oriëntatie en respondenten met een meer libertaire-individualistische levenshouding. Binnen die laatste groep wordt emigratie gebruikt als strategie om aan de vermeende dreiging te ontsnappen. Terwijl de traditioneler ingestelde respondenten wil blijven om de Nederlandse identiteit te behouden.

Wat betreft mediagebruik is er sprake van breed gedeeld wantrouwen tegenover de mainstream media. Respondenten gebruiken naast mainstream media diverse alternatieve bronnen en hanteren verschillende strategieën om informatie te toetsen. Slechts een deel is actief op sociale media om informatie over ‘omvolking’ te delen. De geanalyseerde mediaproducties weerspiegelen de eerdergenoemde tweedeling: ze roepen of op tot actie en behoud van cultuur (conservatief-traditioneel) of tot individuele emigratie (libertair-individualistische groep).

Politieke participatie blijft grotendeels beperkt tot stemmen en een aanzienlijk aantal lidmaatschappen van rechtse politieke partijen, hoewel een klein deel van de respondenten zich via andere kanalen, zoals burgerjournalistiek of demonstraties, actief inzet.

Samengevat blijkt dat de praktijken van individuen die in de omvolkingstheorie geloven sterk uiteenlopen. Hier is geen sprake van een samenhangend geheel aan praktijken dat voortvloeit uit het geloof in ‘omvolking’. Andere factoren, zoals andere overtuigingen en persoonlijke voorkeuren, lijken hier een grote rol in te spelen. In de discussie wordt verder verkend wat deze variatie kan verklaren.

6. Discussie

Dit onderzoek vertrok vanuit de vraag: *Hoe verhouden denkbeelden over de omvolkingstheorie zich tot de praktijken van individuen die deze complottheorie onderschrijven?* Volgens de praktijkbenadering van Reckwitz vloeien gedeelde praktijken voort uit een gedeeld betekenis kader. Op basis van deze theorie werd verwacht dat het geloof in de omvolkingstheorie zou leiden tot gedeelde praktijken. Uit de resultaten blijkt echter dat dit niet het geval is.

Hoewel respondenten zorgen delen over culturele en demografische veranderingen lopen de interpretaties van wat ‘omvolking’ inhoudt sterk uiteen. Niet alle respondenten associëren de term met een complot. Sommige respondenten zien het als gevolg van slecht beleid, anderen houden de mogelijkheid van een bewust plan open, terwijl een derde groep wel degelijk overtuigd is van een bewust plan tot bevolkingsvervanging. Ook thema's die aan de term worden verbonden, zoals het verlies van nationale identiteit, culturele verdringing en genderideologieën verschillen die per individu en hangen samen met andere overtuigingen. Dit resulteert in uiteenlopende en gefragmenteerde praktijken op het gebied van levensstijl, mediagebruik en politieke participatie.

Wat betreft levensstijl werd verwacht dat individuen die in de omvolkingstheorie geloven een conservatief-nationalistische levenshouding zouden delen (Feola, 2020; Koch, 2024). In de praktijk bleek dit slechts gedeeltelijk te kloppen. Hoewel een deel van de respondenten een conservatief-nationalistische levensstijl heeft, vertoont een aanzienlijk deel van hen een libertair-individualistische houding. Dit kwam voornamelijk tot uiting in plannen om te emigreren en om de gevolgen van ‘omvolking’ te ontvluchten. De conservatieve-traditionele groep legt daarentegen de nadruk op het behouden van Nederlandse identiteit en wil ‘omvolking’ stoppen. Hoewel Kofstad et al. (2024) al verwezen naar de autonome houding van individuen die in ‘omvolking’ geloven is het onderscheid tussen deze groepen opvallend. Beide groepen zijn kiezersgroepen aan de rechterzijde van het politieke spectrum (Keckler & Rozell, 2015). Dit geeft aan dat het discours rond ‘omvolking’ voornamelijk hier weerklank vindt.

Op het gebied van mediagebruik zijn alle respondenten kritisch over de mainstream media, maar loopt het mediagebruik sterk uiteen. Waar sommige enkel passief consumeren gebruikt een ander deel van de respondenten X of andere platformen om informatie over ‘omvolking’ te bespreken en te verspreiden. Het gebruik van alternatieve platformen waar Ekman (2022) over sprak, bleek beperkt. Mogelijk omdat ook op mainstream platformen ideeën over ‘omvolking’ worden verspreid, waardoor het niet nodig is naar alternatieve platformen uit te wijken. Ook *digital far right migration*, waar individuen zich bij meer moderatie verplaatsen naar een ander platform is niet voorgekomen (Kor-Sin, 2021). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat een groot deel van de respondenten, dat actief is op sociale media gebruik maakt van X. Op dit platform is sinds de overname door Elon Musk de moderatie zeer beperkt (Arun, Chhatani, An, & Kumaragura, 2024). Op het gebied van mediagebruik is er sprake van individuele voorkeuren en verschillen, waarin er tussen een aantal respondenten overeenkomsten zijn, maar geen sprake is van een gedeelde praktijk.

Op het gebied van politieke participatie leidt het geloof in ‘omvolking’, ondanks de ervaren dreiging, slechts in beperkte mate tot politieke actie. Dit komt voornamelijk tot uiting in stemgedrag en voor een deel van de respondenten in partijlidmaatschap van rechtse partijen. Hoewel dit wijst op electorale mobilisatie, blijft bredere collectieve actie voor de meeste respondenten uit. In de literatuur wordt gedachtengoed rond de ‘omvolking’ verbonden aan *accelerationisme* en aanslagen gemotiveerd door de omvolkingstheorie (Blout & Burkart, 2021; Abbas, 2024; Hardy & Henschenke, 2024). Binnen het onderzoek bleven de

respondenten echter allemaal binnen de kaders van normatieve politieke participatie. Dit bevestigt de stelling van Van Buuren (2022) dat de meeste mensen dergelijke ideeën niet op een extreme manier uiten.

Zoals de voorgaande paragrafen over levensstijl, mediagebruik en politieke participatie tonen is er sprake van een divers en gefragmenteerd scala aan praktijken onder individuen die geloven in ‘omvolking’. Een mogelijke verklaring hiervoor wordt in de onderstaande paragrafen gegeven.

Waar de term ‘omvolking’ eerder uitsluitend werd gebruikt binnen het complotdiscours, krijgt deze inmiddels een bredere betekenis en wordt de term ook gebruikt door individuen die de complottheorie niet onderschrijven. Mogelijk komt dit doordat de term circuleert op sociale media en (radicaal) rechtse politici en mediafiguren de term of daaraan verwante retoriek inzetten om in te spelen op gevoelens van frustratie en onvrede (Lamour, 2024; Hernandez Aguilar, 2024). Vaak gebeurt dit echter op subtiel wijze om een breder publiek aan te kunnen spreken, waardoor de betekenis van de term verwatert en gevoelsmatig niet meer expliciet naar een complottheorie verwijst.

Volgens Ekman (2022) is het deze dubbelzinnigheid en rekbaarheid die ervoor zorgt dat de term een mainstream begrip wordt, omdat de term niet langer een eenduidige en beladen betekenis heeft. Op deze manier gaat de term ‘omvolking’ fungeren als lege betekenaar: Een term zonder vast inhoud die ruimte biedt voor rekbare en soms tegenstrijdige definities, waardoor individuen hun eigen interpretatie aan de term kunnen geven. De vaagheid van de term maakt haar tot instrument van politici, omdat ze ruimte biedt voor meerdere interpretaties en de mogelijkheid geeft een breed publiek te mobiliseren. Individen herkennen daarentegen hun eigen zorgen, angsten en wereldbeeld in de term (Frens, van Buuren, & Bakker, 2023). Als lege betekenaar heeft de term de kracht een heterogene groep met uiteenlopende overtuigingen symbolisch te verbinden en mogelijk te mobiliseren.

Door het ontbreken van een eenduidige definitie projecten individuen uiteenlopende zorgen over migratie, demografische veranderingen, culturele verdringing, complotten en algemene onvrede op ‘omvolking’, zonder dat er sprake hoeft te zijn van een gedeeld wereldbeeld. Dit blijkt uit het feit dat zowel de conservatief-nationale groep als de libertair-individualisten zich in de term herkennen, ondanks sterk verschillende overtuigingen.

Wanneer deze bevinding worden gekoppeld aan de praktijkbenadering van Reckwitz (2002) wordt duidelijk waarom er geen sprake is van gedeelde sociale praktijken onder deze groep. Waar vooraf werd verondersteld dat geloof in de omvolkingstheorie een gedeeld betekenskader zou bieden, blijkt in werkelijkheid sprake van verschillende overtuigingen die symbolisch onder dezelfde term worden verenigd. Hierdoor ontbreekt een gedeeld betekenskader voor individuen die in ‘omvolking’ geloven, wat tot uiting komt in een uiteenlopend en gefragmenteerd geheel aan praktijken.

Hoewel de term ‘omvolking’ in staat is om verschillende groepen symbolisch te verbinden door in te spelen op gevoelens van dreiging en onvrede, vertaalt dit zich niet in verdere gedeelde praktijken of collectieve actie. In de praktijk blijft de mobilisatie beperkt tot stemgedrag en in sommige gevallen partijlidmaatschap. Voor rechts radicale politici en opiniemakers die haar inzetten voor electorale winst vervult de term daarmee wel degelijk een functie.

Tegelijkertijd schuilt hier een risico in. Omdat de term verwijst naar een vermeende existentiële dreiging kan een kleine minderheid zich gelegitimeerd voelen om daartegen in actie te komen. De normalisering van dit discours kan door deze groep geïnterpreteerd worden als steunbetuiging en dienen als rechtvaardiging voor extreme acties. Zo kan normalisering een voedingsbodem vormen voor radicalisering. Ook als dit niet de bedoeling is van de overgrote meerderheid die de term ‘omvolking’ gebruikt. Daarnaast draagt deze normalisering bij aan

haat, geweld en racisme tegenover moslims en andere migrantengroepen, zoals is aangetoond door Obaidi et al. (2022) en bevordert sociale frictie tussen verschillende bevolkingsgroepen.

De bovenstaande bevindingen dienen te worden geïnterpreteerd in het licht van een aantal methodologische beperkingen. De steekproef is zeer homogeen en bestaat uitsluitend uit witte mannen, terwijl ook vrouwen de omvolkingstheorie aanhangen. Ook kan er sprake zijn van selectiebias, doordat een deel van de respondenten via sociale mediaplatform X is geworven, waardoor X mogelijk oververtegenwoordigd is in het mediagebruik binnen de resultaten. Verder blijft ‘omvolking’ een gevoelig onderwerp, waardoor mogelijke sociaal wenselijke antwoorden in de interviews niet volledig uitgesloten kunnen worden. Tot slot is het onderzoek beperkt in omvang en context gebonden, waardoor het mogelijk niet alle profielen en overtuigingen binnen het omvolkingdiscours dekt.

Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen de kennis van ‘omvolking’ als lege betekenaar verder uit te werken door een discoursanalyse uit te voeren op (sociale) mediaplatformen, waarin wordt gekeken welke uiteenlopende groepen deze term met elkaar kan verbinden en hoe zij de term in een breder ideologisch kader plaatsen. Zo ontstaat meer inzicht over de samenstelling van deze groepen en potentiële electorale mobilisatie.

7. Conclusie

Dit onderzoek toont aan dat geloof in de omvolkingstheorie niet leidt tot gedeelde sociale praktijken, omdat de term ‘omvolking’ fungeert als lege betekenaar. In plaats van een eenduidige betekenis, die een achterliggend wereldbeeld vertegenwoordigt, laat de term ruimte om uiteenlopende interpretaties en overtuigingen aan de term te verbinden. Hierdoor ontbreekt een gedeeld betekeniskader waar gemeenschappelijke sociale praktijken uit voortkomen.

De onderzoeksvraag luidde: *Hoe verhouden denkbeelden over de omvolkingstheorie zich tot de praktijken van individuen die deze complottheorie onderschrijven?* De bevindingen tonen aan dat er geen eenduidige relatie bestaat tussen het geloof in de omvolkingstheorie en een samenhangend geheel van praktijken. In plaats daarvan blijken de interpretaties van de term ‘omvolking’ uiteen te lopen en wordt de term niet altijd met een complot geassocieerd. Sommigen vinden dat ‘omvolking’ voortkomt uit verkeerd beleid, andere houden de mogelijkheid van een bewust plan open, en een derde groep is overtuigd van een complot. Deze uiteenlopende interpretaties van ‘omvolking’ in combinatie met andere persoonlijke overtuigingen vertalen zich in een verscheidenheid aan gefragmenteerde praktijken op het gebied van levensstijl, mediagebruik en politieke participatie. De invloed van het geloof in de omvolkingstheorie op dagelijks handelen van individuen die deze theorie onderschrijven is hiermee beperkt en sterk afhankelijk van andere factoren en overtuigingen.

Op het gebied van levensstijl bestaat een duidelijk onderscheid tussen respondenten met een conservatieve- traditionele oriëntatie en respondenten met een libertaire-individualistische levenshouding. Voor deze laatste groep is emigratie als strategie om vrijheid te behouden en aan de vermeende dreiging te ontsnappen, terwijl de conservatief- traditioneel de Nederlandse identiteit en cultuur wil behouden.

Ondanks een gedeeld wantrouwen jegens de mainstream media verschillen de respondenten sterk in de manier waarop zij informatie vergaren. Slechts een deel is actief op sociale media om ‘omvolking’ te agenderen. Politieke participatie blijft overwegend beperkt tot stemgedrag en in sommige gevallen tot partijlidmaatschap. Slechts een enkeling onderneemt verdere actie.

Deze fragmentatie kan worden verklaard doordat de term ‘omvolking’ fungeert als lege betekenaar. Een begrip dat ruimte laat voor verschillende interpretaties, waardoor sterk uiteenlopende overtuigingen aan de term gekoppeld kunnen worden, zonder dat er sprake is van een gedeeld betekeniskader en wereldbeeld (Frens, van Buuren, & Bakker, 2023). In combinatie met de praktijkbenadering van Reckwitz (2002) wordt duidelijk dat het geloof in ‘omvolking’ niet leidt tot gedeelde praktijken, omdat zulke praktijken een gemeenschappelijk betekeniskader vereisen.

De bevindingen uit het onderzoek dragen bij aan een beter begrip hoe de term ‘omvolking’ fungeert als lege betekenaar en de politieke en praktische werking hiervan. Daarnaast verbreedt het de kennis over de praktijkbenadering en over of en hoe het geloof in complottheorieën tot uiting komt in het dagelijks handelen. Op maatschappelijk vlak toont het onderzoek aan dat de gebruikers van de term ‘omvolking’ zeer divers zijn en niet allemaal in de complottheorie geloven. Dit wijst op de normalisering van dit begrip. Risico's die hier uit voortkomen zijn racisme, polarisatie en mogelijk radicalisering. Het gebruik van de term komt echter vaak voort uit ervaren onvrede. Dit benadrukt de noodzaak van maatschappelijke en politieke reflectie op de bron van onvrede en het aangaan van een bredere dialoog met deze verschillende groepen.

Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen een discoursanalyse uit te voeren om te onderzoeken hoe ‘omvolking’ fungeert als lege betekenaar en welke interpretaties verschillende groepen hieraan toekennen. Dit sluit aan bij de bevindingen dat het geloof in

‘omvolking’ niet leidt tot gedeelde praktijken, juist doordat de term op uiteenlopende manieren wordt ingevuld en een gemeenschappelijk betekenis kader ontbreekt binnen deze groep.

8. Bibliografie

- Abbas, T. (2024). The Great Replacement Theory. In M. Abrahms, *The Routledge Companion to Terrorism Studies: New Perspectives and Topics (1st ed.)* (pp. 176-181). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003540168-27>
- AIVD. (2022). *AIVD Jaarverslag 2022*. Algemene Inlichtingen-en Veiligheidsdienst. <https://www.aivd.nl/documenten/jaarverslagen/2023/04/17/aivd-jaarverslag-2022>
- AIVD. (n.d.). *Rechts-extremisme: Wat verstaan wij onder deze vorm van Extremisme*. Retrieved from aivd.nl: <https://www.aivd.nl/onderwerpen/extremisme/rechts-extremisme>
- Arun, A., Chhatani, S., An, J., & Kumaragura, P. (2024). X-posing Free Speech: Examining the Impact of Moderation Relaxation on Online Social Networks. *Proceedings of the 8th Workshop on Online Abuse and Harms (WOAH)*, 201-211. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2404.11465>
- Bawidamann, L. (2024). From the Religious Field to the Alternative Field: How Conspiracy Theories Challenge Differentiation. *Journal of Religion in Europe*, 17 (1), 1-31. <https://doi.org/10.1163/18748929-bja10099>
- Becker, R. (2022). Voting behavior as social action: Habits, norms, values, and rationality in electoral participation. *Rationality and Society* 35(1), 81-109. <https://doi.org/10.1177/10434631221142733>
- Blout, E., & Burkart, P. (2021). White Supremacist Terrorism in Charlottesville: Reconstructing 'Unite the Right'. *Studies in Conflict & Terrorism* (46) 9, 1-22. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1862850>
- Bodden, S., & Awcock, H. (2024). Stuck Up, Peeled Off, Covered Up, Shared and Scribbled Out: Doing Ordinary Politics with Political Stickers. *GeoHumanities* 10(1), 131-149. <https://doi.org/10.1080/2373566X.2024.2339848>
- Bossen, C. (2024). Political theology, discovery and the roots of the 'great replacement'. *Race & Class* (66) 2, 3-20. <https://doi.org/10.1177/03063968241238601>
- Bracke, S., & Hernandez Aguilar, L. (2021). Thinking Europe's "Muslim Question": On Trojan Horses and the Problematicization of Muslims. *Research on Religion*, 10(2), 200-220. <https://doi.org/10.1177/20503032211044430>
- Bromley, R. (2018). The politics of displacement: the Far Right narrative of Europe and its 'others'. *From the European South* 3, 13-26. Geraadpleegd via <https://www.researchgate.net/publication/328539266>
- Camus, R. (2011). Le Grand Replacement. In *Le Grand Replacement*. Damien.
- CBS. (2024, juni 28). *Verkenning Bevolking 2050: meer inwoners geboren buiten Nederland*. Retrieved from cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/26/verkenning-bevolking-2050-meer-inwoners-geboren-buiten-nederland#:~:text=In%202050%20zal%20nog%2066,herkomst%20dalen%20naar%2058%20procent>
- Chowdhury, M. (2014). Interpretivism in Aiding Our Understanding of the Contemporary Social World. *Open Journal of Philosophy* (4), 432-438. <http://dx.doi.org/10.4236/ojpp.2014.43047>
- Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the national academy of sciences*, 118(9). <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Conge, P. (1988). Review: The Concept of Political Participation: Toward a Definition. *Comparative Politics* 20(2), 241-249. <https://doi.org/10.2307/421669>

- Cosentino, G. (2020). From Pizzagate to the Great Replacement: The Globalization of Conspiracy Theories. *Social Media and the Post-Truth World Order*, 59-86. https://doi.org/10.1007/978-3-030-43005-4_3
- Creswell, J., & Creswell, J. (2023). CHAPTER 9 QUALITATIVE METHODS. In *RESEARCH DESIGN Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (pp. 223-252). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Davis, M. (2024). Violence as method: the “white replacement”, “white genocide”, and “Eurabia” conspiracy theories and the biopolitics of networked violence. *Ethnic and Racial Studies* 48(3), 426-446. <https://doi.org/10.1080/01419870.2024.2304640>
- Douglas, K., Uscinski, J., Sutton, R., Cichocka, A., Nefes, T., Siang Ang, C., & Dervai, F. (2019). Understanding Conspiracy Theories. *Advances in Political Psychology* (40) 1, 3-35. <https://doi.org/10.1111/pops.12568>
- Ekamper, P. (2020). Vijftig jaar demografische verandering. *Demos: Bulletin over Bevolkings en Samenleving* (36) 10, 1-4. Retrieved from nibi.nl. <https://nidi.nl/demos/vijftig-jaar-demografische-verandering/>
- Ekman, M. (2022). The great replacement: Strategic mainstreaming of far-right conspiracy claims. *Convergence*, 28(4), 1127-1143. <https://doi.org/10.1177/13548565221091983>
- Esmaili, R., & Abedinzadeh, A. (2015). A Sociological Study of the Effects of Lifestyle on Social Identity and its Effective Factors. *Archive of SID* (23) 7, 43-56. https://web.archive.org/web/20180421230758id/http://ssyj.baboliau.ac.ir/article_529811_f6cd7eb9685c61bf42a95902b478800d.pdf
- Feola, M. (2020). “You Will Not Replace Us”: The Melancholic Nationalism of Whiteness. *Political Theory*, 49(4), 528-553. <https://doi.org/10.1177/0090591720972745>
- Frens, I., van Buuren, J., & Bakker, E. (2023). Rallying Around Empty Signifiers: Understanding and Defining Anti-Government Protest in the Netherlands. *Perspectives on Terrorism* 17(2), 60-73. <https://www.jstor.org/stable/27255592>
- Gagatek, W. (2024). *Explaining the Rise of the Radical Right in Europe*. Wilfried Martens Centre for European Studies. <https://www.martenscentre.eu/publication/explaining-the-rise-of-the-radical-right-in-europe/>
- Goetz, J. (2021). ‘The Great Replacement’ – Reproduction and population policies of the far right, taking the Identitarians as an example. *DiGeSt Journal of Diversity and Gender Studies* 8(1), 60-74. <https://doi.org/10.21825/digest.v8i1.16944>
- Granovetter, M. (1983). The strength of weak ties: A network theory revisited. *Sociological Theory*, 201-233. <https://doi.org/10.2307/202051>
- Harambam, J. (2020). CONSPIRACY THEORY ENTREPRENEURS, MOVEMENTS AND INDIVIDUALS. In M. Butter, & P. Knight, *Routledge Handbook of Conspiracy Theories* (pp. 282-295). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429452734>
- Hardy, J., & Henschenke, A. (2024). Hardy, J., & Henschke, A. (2024). A gathering storm: offensive and defensive accelerationism in an online far-right community. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 17(3), 200-220. <https://doi.org/10.1080/17467586.2024.2356515>
- Hernandez Aguilar, L. (2024). Memeing a conspiracy theory: On the biopolitical compression of the great replacement conspiracy theories. *Ethnography* 25(1), 76-97. <https://doi.org/10.1177/14661381221146983>
- Jolly, D., Douglas, K., & Sutton, R. (2017). Blaming a Few Bad Apples to Save a Threatened Barrel: The System-Justifying Function of Conspiracy Theories. *Political Psychology* 39(2), 465-478. <https://doi.org/10.1111/pops.12404>

- Keckler, C., & Rozell, M. (2015). The Libertarian Right and the Religious Right. *Perspectives on Political Science* 44(2), 92-99.
<https://doi.org/10.1080/10457097.2015.1011476>
- Klandermans, B., & Mayer, N. (2006). Right-wing extremism as a social movement. In B. Klandermans, & N. Mayer, *Extreme Right Activists in Europe: Throug the magnifying glass* (pp. 3-15). New York: routledge.
- Koch, T. (2024). Family ties and ethnic lines: ethnopluralism in the Far Right's mobilization in Europe. *Ethnic and Racial Studies*, 47(9), 1791-1811.
<https://doi.org/10.1080/01419870.2024.2328323>
- Kofstad, C., Christley, O., Diekman, A., Kübler, S., Enders, A. F., & Uscinski, J. (2024). Belief in White Replacement. *Politics, Groups, and Identities*, 1-25.
<https://doi.org/10.1080/21565503.2024.2342834>
- Kor-Sin, R. (2021). The alt-right digital migration: A heterogeneous engineering approach to social media platform branding. *New Media & Society*, 25(9), 2321-2338.
<https://doi.org/10.1177/14614448211038810>
- Kuźelewska, E., & Tomaszuk, M. (2022). Rise of Conspiracy Theories in the Pandemic Times . *International Journal for the Semiotics of Law* 35, 2373-2389.
<https://doi.org/10.1007/s11196-022-09910-9>
- Kusters, C. (2025, 1 19). *Documontaire: Omvolking*. Retrieved from YouTube:
<https://www.youtube.com/watch?v=YK66HjmeP6I>
- Lamour, C. (2024). Normalizing and Mainstreaming the French Radical Right: Divergences in Leadership Communication during a Summer of Inland and Borderland Tensions. *Journal of Race, Ethnicity, and Politics* (9) 3, 736-759.
<https://doi.org/10.1017/rep.2024.14>
- Min, S. (2021). Who Believes in Conspiracy Theories? Network Diversity, Political Discussion, and Conservative Conspiracy Theories on Social Media. *American Politics Research* 49(5), 415-427. <https://doi.org/10.1177/1532673X211013526>
- NCTV. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland* 57. NCTV.
<https://www.nctv.nl/documenten/brieven/2022/11/07/aanbieding-dreigingsbeeld-terrorisme-nederland-57>
- NOS. (2024, Juni 24). *Faber (PVV) neemt afstand van term 'omvolking', maar ziet wel zorgelijke demografische ontwikkeling*. Retrieved from NOS.nl:
<https://nos.nl/artikel/2525972-faber-pvv-neemt-afstand-van-term-omvolking-maar-ziet-wel-zorgelijke-demografische-ontwikkeling>
- Obaidi, M., Kunst, J., Ozer, S., & Kimel, S. (2022). The “Great Replacement” conspiracy: How the perceived ousting of Whites can evoke violent extremism and Islamophobia. *Group Processes & Intergroup Relations* (25) 7, 1675-1695.
<https://doi.org/10.1177/13684302211028293>
- Orchi, S. (2024, 9 18). *Omvolking & cultuurverandering in NL. Great reset: Vertrekken of blijven? Pim van Rijswijk | WijsDom*. Retrieved from YouTube:
<https://www.youtube.com/watch?v=z3w8FAh3rDo>
- Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory* 5(2), 243-263.
<https://doi.org/10.1177/13684310222225432>
- Rijksoverheid. (2024). *Regeerprogramma: Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet*. Rijksoverheid.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/09/13/regeerprogramma-kabinet-schoof>

- SCP. (2023). *Burgerperspectieven 2023*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/04/20/burgerperspectieven-2023-bericht-1>
- Sedgwick, M. (2024). The great replacement narrative: fear, anxiety and loathing across the West. *Politics, Religion & Ideology* (25) 4, 548-562.
<https://doi.org/10.1080/21567689.2024.2424790>
- Skoric, M., Zhu, Q., & Pang, N. (2016). Social media and citizen engagement: A meta-analytic review. *Media & Society*, (18) 9, 1817-1839.
<https://doi.org/10.1177/1461444815616221>
- Smith, C. (2019). Weaponized iconoclasm in Internet memes featuring the expression 'Fake News'. *Discourse & Communication* 13(3), 303-319.
<https://doi.org/10.1177/1750481319835639>
- Svatoňová, E., & Doerr, N. (2024). How anti-gender and gendered imagery translate the Great Replacement conspiracy theory in online far-right platforms. *European Journal of Politics and Gender*, 7(1), 83-101.
<https://doi.org/10.1332/25151088Y2023D000000006>
- Uysal, M., Saavedra, P., & Drury, J. (2024). Beyond normative and non-normative: A systematic review on predictors of confrontational collective action. *Social Psychology* 63(3), 1385- 1409. <https://doi.org/10.1111/bjso.12735>
- van Buuren, J. (2022). Complotdenken en extremisme: Complotnarratieën in de context van coronaprotesten. *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit* (12)2, 53-71.
<https://doi.org/10.5553/TCC/221195072022012002004>
- van Holsteyn, J., & Irwin, G. (2024). The Dutch parliamentary elections of November 2023. *West European Politics* (48) 2, 464-477.
<https://doi.org/10.1080/01402382.2024.2397629>
- van Kesteren, J., & van Vuurman, D. (2024). Tussen feit en fictie: de invloed van migratie op de sociale zekerheid. *Demos: Bulletin over Bevolking en Samenleving* (40) 7, 1-4.
<https://nidi.nl/demos/tussen-feit-en-fictie-de-invloed-van-migratie-op-sociale-zekerheid/>
- van Zwol, M., Sie Dhian Ho, M., Alkemade, F., de Valk, H., van Ark, T., Elffers, L., . . . van Zoelen, E. (2022). *Gematigde Groei: Rapport van de commissie demografische ontwikkeling 2050*. Den Haag: Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050. <https://www.staatscommissie2050.nl>
- Weir, D. (2023). Displacement and Replacement: The Political History of David Duke, Patrick Buchanan, and Racial Resentment. *Journal of Hate Studies*, 18(1), 1-15.
<https://www.jstor.org/stable/48799435>
- Wilson, C. (2022). Nostalgia, Entitlement and Victimhood: The Synergy of White Genocide and Misogyny. *Errorism and Political Violence*, 34(8), 1810-1825.
<https://doi.org/10.1080/09546553.2020.1839428>
- WRR. (2022). *Samenleven in verscheidenheid Beleid voor de migratiesamenleving*. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
<https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2020/12/14/samenleven-in-verscheidenheid>

9. Appendix

Operationalisatie en topic list

Concept	Dimensie	Subdimensie
Omvolkingsstheorie: Systematisch vervangen van de witte Europese bevolking door immigranten uit Afrika en het Midden-Oosten, aangestuurd door een kwaadaardige elite.	Complot	Systematisch vervangen Kwaadwillende elite Idee over Geboortecijfers
	Ervaren Demografische verdringing	Idee over migratiecijfers Ervaren existentiële dreiging Ervaren Islamisering
	Ervaren culturele verdringing	Ervaren verlies door Globalisering Ervaren verlies door Gender ideologieën
Media gebruik: manier waarop individuen informatie verspieden, consumeren en ermee omgaan op verschillende mediakanalen	Actief online handelen	Maken van content Verspreiden van content Bespreken van content Andere proberen te overtuigen Consumeren content
	Passief online handelen Mediakanalen	Mainstream kanalen Alternatieve kanalen Tijd op kanalen
Levensstijl: alle gedragingen van een individu die niet alleen voldoen haar de primaire behoefte, maar worden gebruikt om zijn/ haar identiteit ten opzichte van andere vorm te geven	Traditionele waarde	Man vrouw verhouding Christelijke waarde Europese identiteit Tradities Superioriteitsgevoel
	Nationalisme	
	Netwerken	Diversiteit in opvattingen Diversiteit in demografische kenmerken
Politieke participatie: individuele en collectieve actie gericht op het ondersteunen of bestrijden van staatsstructuren, autoriteiten en de verdeling van publieke middelen	Normatieve participatie	Stemgedrag Symbolische uitingen Demonstreren/ marsen Petities Lid van actiegroep Lid van politieke partij Politiek actief Gewelddadige actie
	Non- normatieve participatie	Accelerationisme

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Bonnie French, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: praktijken van individuen die in de omvolkingstheorie geloven

Name, email of student: Mees Verkerk – 706967mv@eur.nl

Name, email of supervisor: Freek de Haan – f.dehaan@essb.eur.nl

Start date and duration: 22-03-2025 tot 01-07-2025

Is the research study conducted within DPAS **YES** - NO

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

v. 1.2 (March 2023)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. YES - NO

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? YES - NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act (WMO) must first be submitted to an [accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects (CCMO).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. YES - NO

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). YES - NO

If 'YES': skip to part IV.

v. 1.2 (March 2023)

PART III: PARTICIPANTS

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - NO
2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - NO
3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - NO
4. Will the study involve actively deceiving the participants?
Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.). YES - NO
5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? YES - NO
6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? YES - NO
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? YES - NO
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? YES - NO
9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? YES - NO
10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? YES - NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

Dit onderzoek gaat over de praktijken van individuen die de omvolkingscomplottheorie aanhangen. Door mensen hier over te interviewen wordt gevraagd naar politieke, etnische en religieuze aspecten van iemands leven, waardoor de data onder de speciale categorieën valt.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

v. 1.2 (March 2023)

De maatregelen die worden genomen om de hierboven genoemde problemen tegen te gaan zijn; voorafgaand aan het onderzoek de respondenten duidelijk informeren over het doel van het onderzoek, waarin ook wordt gemeld dat de respondent niet hoeft te antwoorden op vragen waar hij/zij zich niet prettig bij voelt en als het nodig is het interview vroegtijdig wordt beëindigd. Ook wordt er duidelijk aangegeven dat de gegevens worden geanonimiseerd en deze niet terug te herleiden zijn naar de respondent. Deze afspraken worden voor het onderzoek bekrachtigd in een overeenkomst van informed consent.

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

Het kan zijn dat tijdens het interview de emoties hoog oplopen, zoals bij veel politiek of maatschappelijke onderwerpen het geval kan zijn, maar aangezien de respondenten dagelijks bezig zijn met 'omvolking' en hier tijdens het interview rekening mee gehouden wordt hoeft dit geen probleem te zijn.

Omvolking is een gevoelig maatschappelijk onderwerp. Mocht er een datalek plaatsvinden dan zou dit personen kunnen schaden. Daarom wordt de data vanaf het eerste moment geanonimiseerd om de respondent te beschermen en de privacy te waarborgen.

Please attach your informed consent form in Appendix I, if applicable.

Continue to part IV.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

De data worden gewonnen door middel van semigestructureerde interviews af te nemen, relevante publieke evenementen te bezoeken voor een observatie en een document studie te doen naar een documentaire.

Note: indicate for separate data sources.

What is the (anticipated) size of your sample?

10 tot 15 interviews, 1 à 3 observatie momenten en 1 document analyse

Note: indicate for separate data sources.

What is the size of the population from which you will sample?

Hier zijn zo ver ik weet geen cijfers over bekend

Note: indicate for separate data sources.

Continue to part V.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

Alle data worden opgeslagen op de laptop van de onderzoeker in een speciale map. De laptop is vergrendeld met een wachtwoord, zodat hier buiten de onderzoeker niemand bij kan komen. Ook zal de data op de persoonlijke OneDrive account van de onderzoeker worden opgeslagen om te voorkomen dat data verloren gaat mocht er wat met de laptop gebeuren. Ook hier zijn de documenten alleen te bereiken nadat er is ingelogd.

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

De onderzoeker (Mees Verkerk, 706967mv) is verantwoordelijk voor de data management in dit onderzoek.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

De data zullen op zowel de laptop van de onderzoeker worden gezet als op de one drive. Hierdoor wordt er automatisch een back up gemaakt.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

De persoonlijke data zullen direct na het interview worden geanonimiseerd en onder een andere naam worden opgeslagen. Buiten de naam van de respondent zal er tijdens de interviews niet naar gegevens worden gevraagd die onder persoonlijke data kunnen vallen. Na afronding van het onderzoek zal de persoonlijke data van de respondenten in de vorm van interviews worden verwijderd

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

v. 1.2 (March 2023)

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Mees Verkerk

Name (EUR) supervisor: Freek de Haan

Date: 18-03-2025

Date: 21-03-25

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Mees Verkerk', with a long horizontal stroke extending to the right.A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Freek de Haan', with a stylized, cursive script.

Informatiebrief & Toestemmingsformulier voor deelname aan interview

Informatiebrief en toestemmingsverklaring deelname interview

Met het ondertekenen van dit toestemmingsformulier geef je toestemming voor een interview voor een wetenschappelijk onderzoek dat wordt uitgevoerd in het kader van een masterscriptie sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het onderzoek richt zich op waarheidszoekers, die kritisch zijn over migratie en in het bijzonder op het idee dat er sprake is van een omvolking van de Nederlandse bevolking.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe deze overtuiging — dat migratie wordt aangestuurd van bovenaf met als doel het vervangen van de oorspronkelijke Nederlandse bevolking — vorm krijgt in het dagelijks leven van mensen die hierin geloven of dit overwegen. Het gaat daarbij niet om een beoordeling van of deze overtuiging ‘waar’ of ‘onwaar’ is, maar om hoe mensen dit beleven en integreren in hun persoonlijke leven.

Waarom ben jij benaderd?

Je bent benaderd omdat je hebt aangegeven kritisch te zijn over migratie en het idee hebt uitgesproken dat er sprake is van omvolking in Nederland. Jouw ervaringen en perspectieven kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan dit onderzoek.

Wat houdt deelname in?

Het gesprek duurt 45 tot 60 minuten en vindt plaats op een locatie of via een medium dat voor jou prettig is (bijvoorbeeld fysiek, telefonisch of online). Het interview wordt — met jouw toestemming — opgenomen, om het later nauwkeurig te kunnen uitwerken (transcriberen) en analyseren.

Hoe gaan we om met je gegevens?

- Alles wat je zegt wordt **volledig anoniem** verwerkt. Je naam of andere herkenbare gegevens worden **niet gedeeld** met anderen.
- De geluidsopnames worden **veilig opgeslagen** en na het onderzoek verwijderd.
- De informatie die je deelt wordt gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden in de vorm van een master scriptie en mogelijk anoniem geciteerd.

Je rechten als deelnemer

- **Meedoen is vrijwillig.** Je mag op elk moment stoppen, zonder dat je hoeft uit te leggen waarom.
- Je mag vragen overslaan of achteraf aangeven dat je iets liever niet opgenomen wilt hebben in het onderzoek.

Contactgegevens

Als je vragen hebt over het onderzoek, mag je altijd contact opnemen met de onderzoeker:

Mees Verkerk

E-mailadres: 706967mv@student.eur.nl

Onderwijsinstelling: Erasmus Universiteit

Toestemmingsverklaring

Ik bevestig hierbij dat:

- Ik bovenstaande informatie heb gelezen en begrijp.
- Ik vrijwillig instem met deelname aan dit onderzoek.
- Ik toestemming geef voor het maken van geluidsopnames van het interview.
- Ik weet dat mijn gegevens anoniem blijven en alleen voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt.

Naam deelnemer: _____

Datum: _____

Handtekening:

Naam onderzoeker: Mees Verkerk

Datum: _____

Handtekening onderzoeker:
